

ZAMONAVIY TA’LIM TIZIMIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH JARAYONIDA TA’LIM SIFATI MUAMMOLAR

Andijon davlat pedagogika instituti
Pedagogika va psixologiya kafedrası
Psixologiya fanlari bo‘yicha
falsafa doktori (PhD) v.b dots. B.R.Turgunov
Andijon davlat pedagogika instituti
Pedagogika yo‘nalishi 1- bosqich magistranti
Barataliyeva Shamshixon
barataliyevashamshixon@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19452860>

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy ta’lim tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etish jarayoni, uning ta’lim sifati bilan bog‘liq jihatlari hamda yuzaga kelayotgan muammolar keng tahlil qilinadi. Raqamli ta’lim muhitining afzalliklari bilan bir qatorda uning kamchiliklari, pedagoglarning raqamli kompetensiyasi, o‘quvchilarning o‘quv faoliyatidagi o‘zgarishlar hamda ta’lim samaradorligiga ta’siri yoritilgan. Shuningdek, muammolarni bartaraf etish bo‘yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: Raqamli texnologiyalar, ta’lim sifati, innovatsion ta’lim, masofaviy ta’lim, pedagogik kompetensiya, raqamli savodxonlik, ta’lim samaradorligi, AKT

Abstract: This article analyzes the process of implementing digital technologies in the modern education system, its relationship with the quality of education, and the emerging challenges. Along with the advantages of the digital learning environment, its disadvantages, the digital competencies of educators, changes in students' learning activities, and the impact on educational effectiveness are discussed. Moreover, scientific and practical recommendations for overcoming the challenges are presented.

Keywords: Digital technologies, quality of education, innovative education, distance learning, pedagogical competence, digital literacy, educational effectiveness, ICT (Information and Communication Technologies)

Kirish. XXI asr axborot texnologiyalari asri sifatida e’tirof etilmoqda. Bu jarayonda ta’lim tizimi ham tub islohotlarni boshdan kechirmoqda. Raqamli texnologiyalarni ta’limga joriy etish orqali o‘quv jarayonini modernizatsiya qilish, uning samaradorligini oshirish va global standartlarga moslashtirish imkoniyati yuzaga kelmoqda. Shu bilan birga, mazkur jarayon ta’lim sifati bilan bog‘liq bir qator murakkab muammolarni ham keltirib chiqarmoqda.

Raqamli texnologiyalarning ta’limdagi ahamiyati, raqamli texnologiyalar ta’limning mazmuni, shakli va metodlarini tubdan o‘zgartirmoqda. Zamonaviy ta’lim platformalari, elektron kutubxonalar, videodarslar va interaktiv dasturlar o‘quvchilarga keng imkoniyatlar yaratadi. Masofaviy ta’lim tizimlari esa geografik cheklovlarni bartaraf etib, har bir shaxsga bilim olish imkonini bermoqda.

Bundan tashqari, raqamli texnologiyalar individual yondashuvni kuchaytiradi. Har bir o‘quvchi o‘z bilim darajasi va qobiliyatiga mos ravishda ta’lim olishi mumkin. Bu esa ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Ta’lim sifati bilan bog‘liq asosiy muammolar

1. Texnik infratuzilma muammolari

Raqamli texnologiyalar samarali ishlashi uchun mustahkam texnik baza zarur. Afsuski, barcha hududlarda internet tezligi va sifati talab darajasida emas. Ayrim maktablarda kompyuterlar soni kam yoki eskirgan. Bu esa dars jarayonining uzluksizligini ta’minlashda muammolar keltirib chiqaradi.

2. Pedagoglarning raqamli kompetensiyasi yetishmasligi

Zamonaviy o’qituvchi nafaqat o’z fanini, balki raqamli texnologiyalarni ham mukammal bilishi lozim. Ammo ko’plab pedagoglar raqamli vositalardan faqat yuzaki foydalanadi. Bu esa dars samaradorligini pasaytiradi. O’qituvchilarning metodik tayyorgarligi yetarli darajada bo’lmagani ham muammo hisoblanadi.

3. O’quvchilarning motivatsiyasi va psixologik holati

Raqamli muhitda o’quvchilarning diqqatini jamlash qiyinlashadi. Ijtimoiy tarmoqlar, o’yinlar va boshqa chalg’ituvchi omillar o’quv jarayoniga salbiy ta’sir ko’rsatadi. Natijada bilimlarni o’zlashtirish darajasi pasayadi. Shuningdek, uzoq vaqt ekran qarshisida o’tirish o’quvchilarning sog’lig’iga ham salbiy ta’sir qiladi. Bu esa ta’lim sifatining pasayishiga olib keluvchi omillardan biridir

4. Baholash va nazorat tizimidagi kamchiliklar

Raqamli ta’limda o’quvchilar bilimini nazorat qilish murakkablashadi. Onlayn testlar orqali olingan natijalar har doim ham real bilim darajasini aks ettirmaydi. Akademik halollik masalasi ham dolzarb muammo bo’lib qolmoqda.

5. Raqamli tafovut muammosi

Jamiyatda barcha qatlamlar bir xil texnologik imkoniyatlarga ega emas. Ba’zi o’quvchilar zamonaviy qurilmalarga ega bo’lsa, boshqalari bunday imkoniyatdan mahrum. Bu esa ta’limda tengsizlikni kuchaytiradi.

6. Metodik yondashuvlarning yetarli emasligi

Ko’plab hollarda raqamli texnologiyalar faqat vosita sifatida qo’llanilib, pedagogik maqsadlar to’liq amalga oshirilmaydi. Innovatsion metodlarning yetarli darajada ishlab chiqilmagani ta’lim sifatiga salbiy ta’sir ko’rsatadi.

Muammolarni bartaraf etish yo’llari

Raqamli ta’lim tizimidagi muammolarni hal qilish uchun kompleks yondashuv talab etiladi.

Zamonaviy texnik vositalar bilan ta’minlash

Internet infratuzilmasini rivojlantirish;

O’qituvchilarni muntazam ravishda qayta tayyorlash;

Raqamli pedagogika asosida yangi metodlarni ishlab chiqish;

Ta’lim jarayonida interaktivlikni oshirish;

O’quvchilarda raqamli madaniyat va mas’uliyatni shakllantirish.

Shuningdek, “aralash ta’lim” (blended learning) modelini joriy etish samarali natija beradi.

7. Psixologik moslashuv va ijtimoiy muammolar

Raqamli ta’limga o’tish jarayoni barcha ishtirokchilar uchun birdek oson kechmaydi. Ayrim o’qituvchilar va o’quvchilar an’anaviy ta’lim uslubiga ko’proq o’rganib qolgan bo’lib, yangi tizimga moslashishda qiyinchilikka duch keladi.

Bu esa ta’lim jarayonida psixologik qarshilik va motivatsiyaning pasayishiga olib kelishi mumkin.

8. Raqamli ta’limda o’quv jarayonining sifat nazorati muammolari

Raqamli ta’lim tizimida o’quv jarayonining sifatini doimiy nazorat qilish murakkab jarayon hisoblanadi. An’anaviy ta’limda o’qituvchi o’quvchining bilimini bevosita kuzatish, savol-javob va amaliy topshiriqlar orqali baholashi mumkin. Ammo raqamli muhitda bu jarayon ko’proq avtomatlashtirilgan platformalarga bog’liq bo’lib qoladi.

Natijada o’quvchining real ishtiroki va mustaqil fikrlash darajasini to’liq aniqlash qiyinlashadi. Ayrim hollarda test natijalari o’quvchining haqiqiy bilim darajasini aks ettirmasligi mumkin. Bu esa ta’lim sifatini baholashda noaniqliklarni keltirib chiqaradi.

Shuningdek, raqamli platformalarda nazorat mexanizmlarining yetarli darajada rivojlanmaganligi sababli o’quvchilarda mas’uliyat hissi pasayishi ehtimoli ham mavjud. Shu sababli raqamli ta’limda sifat nazoratini kuchaytirish uchun yangi monitoring tizimlarini ishlab chiqish va sun’iy intellekt asosidagi baholash usullarini joriy etish muhim hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, raqamli texnologiyalar ta’lim tizimini rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Biroq ularni joriy etishda yuzaga kelayotgan muammolarni bartaraf etish zarur. Texnik, metodik va ijtimoiy muammolarni kompleks hal qilish orqali ta’lim sifatini oshirish mumkin. Kelajakda raqamli ta’lim va an’anaviy ta’lim uyg’unligi samarali natijalarni ta’minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. Toshkent, 2008.
2. To’xtaxodjeyev N. Pedagogika nazariyasi. Toshkent, 2019.
3. Xolmurodov Sh. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. Toshkent, 2022.
4. Abduqodirov A.A. Ta’limda axborot texnologiyalari. Toshkent, 2018.
5. UNESCO. Digital Education Transformation Report. 2021.
6. OECD. Education and Digitalization. 2020.
7. Anderson T. The Theory and Practice of Online Learning. 2017.
8. Bates A.W. Teaching in a Digital Age. 2019.
9. Selwyn N. Education and Technology. 2016.
10. Redecker C. Digital Competence of Educators. 2017.
11. Hodges C. Online Learning in Emergencies. 2020.